УДК 378.147

Молінська М. О., ст. магістратури педагогічного факультету; науковий керівник – Красовська О. О., д.пед.н., професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені Степана Дем'янчука, м. Рівне)

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ З КУРСУ «МИСТЕЦТВО»

***Анотація**. У статті досліджено технології навчання та розглядається використання цих технологій на уроках образотворчого мистецтва. Обгрунтовано переваги використання вчителем інноваційних педагогічних технологій у школі. Охарактеризовано актуальність використання педагогічних технологій навчання у сучасному світі. Визначено, що технології навчання формують у дітей такі навички як: уміння орієнтуватися у джерелах інформації, розуміти сутність речей, осмислювати ідеї і користуватися інформацією, застосовувати в конкретних умовах, формулювати й відстоювати особисту думку.*
***Ключові слова:** технологія, інноваційні технології, інтегративні технології, мистецтво, учень, вчитель.*

***Abstract.** The article explores learning technologies and examines the use of these technologies in fine arts lessons. The benefits of using innovative pedagogical technologies at school are substantiated. The relevance of the use of pedagogical teaching technologies in the modern world is characterized. It is the learning technologies that shape children's skills such as: being able to navigate sources of information, understand the essence of things, comprehend ideas and use information, apply in specific circumstances, formulate and defend personal opinion.*
***Key words:** technology, innovative technologies, integrative technologies, art, student, teacher.*

У сучасному світі інноваційні технології є надзвичайно актуальними, оскільки одній людині неможливо знати все, навіть у якійсь вузькій галузі знань. Необхідними є такі навички, як уміння орієнтуватися у джерелах інформації, розуміти сутність речей, осмислювати ідеї та концепції й уже на основі цього користуватися інформацією та застосовувати її в конкретних умовах, формулювати й відстоювати особисту думку. Саме цьому сприяють інноваційні технології. Інноваційність можна трактувати, як взаємодія учнів, спілкування їх у режимі бесіди, діалогу, спільної дії. Професійна підготовка вчителя образотворчого мистецтва має бути зорієнтована на пошук інформаційних форм, методів, що сприяють формуванню в учнів не тільки художньо-практичних навичок, а й здатності до емоційно-чуттєвого сприйняття довкілля [1].

Новий підхід до освітнього процесу відповідає сучасному уявленню про урок. Це таке заняття, де вчитель разом з учнями на рівних веде роботу з пошуку та відбору інформації наукового змісту, що підлягає засвоєнню,тому вчителю курсу «Мистецтво» необхідно впроваджувати на своїх уроках інноваційні педагогічні технології, які б допомагали учневі вирішувати завдання: як творити нові ідеї в житті, як виявити свій власний стиль навчання, мислення і праці, як заповнити прогалини в знаннях за короткий термін, як змінити навчання так, щоб воно приносило радість [2; 3].

Аналіз педагогічної літератури свідчить, що питання «навчання творчості» цікавило багатьох мислителів, учених, митців, педагогів, які наполегливо шукали педагогічні засоби, методи, технології. Виходячи з аналізу робіт представників сучасної педагогічної науки, які розглядають педагогічні технології у дидактичному (В. Безпалько, С. Подмазін, О. Савченко), виховному (І. Бех, А.Пілічаускас), цілісному педагогічному (В. Білобородова, М. Кларін, О. Пехота, Г. Селевко) аспектах, узагальнюючи діапазон їхніх підходів до проблеми, можна визначити поняття «педагогічні технології» як інтегративний спосіб організації навчально-виховного процесу, спрямований на оптимальне досягнення виховних і дидактичних цілей, системне планування та управління вирішенням педагогічних проблем.

Технологія охоплює людські ресурси (учителя й учнів як суб'єктів освіти), інтелектуальні ресурси (знання та ідеї) та технічні ресурси (засоби і прийоми організації освітньої діяльності, зокрема аудіовізуальні, мультимедійні). Особливості педагогічної технології полягають у нерозривності дій педагога та учнів, забезпеченні постійного зворотного зв'язку [1].

Інтегративні технології Дидактична інтеграція здатна не просто змінювати якісні параметри змісту як цілого, а й стимулювати появу нового знання.

На відміну від монопредметного викладання мистецтва інтегровані курси в галузі мистецтва, окрім застосування елементарних міжпредметних зв'язків мають ще й додаткові резерви для нарощування мистецьких знань та уявлень учнів, зростання їх художньої складності, духовно-світоглядної та емоційно-естетичної наповненості. Це відбувається завдяки інтегративним технологіям - кількісному збільшенню та якісному збагаченню порівнянь, аналогій, стимулювання міжсенсорних асоціацій, розширення діапазону художньо-естетичних узагальнень тощо.

Під час опанування дидактичного матеріалу за інтегративною технологією учень сприймає не один, а кілька потоків інформації, основою сприймання становить асоціативне запам'ятовування навчальної інформації.

Інтеграція прагне до спільних ознак між різними видами мистецтв, наприклад, образність та емоційність змісту, гармонійність, пропорційність форм, ритмічна організація, здатність відбивати світ (його властивості, явища, функції) через родові узагальнення, що виражається у понятті «жанр».

Дидактичний інструментарій здійснення інтегративних художньо-педагогічних технологій ґрунтується на методах і прийомах порівняння – встановлювання подібності й відмінності між різними художніми явищами, та аналогії – пошуку часткової схожості між ними за допомогою виявлення і стимулювання образних асоціацій. В основі технології лежить, так званий, компаративний аналіз – порівняльний метод. Будь-які види порівняння дають змогу глибше розкрити ті чи ті ознаки, які лишаються прихованими під час їхнього вивчення в межах однієї мікросистеми.

Художньо-інтегративні технології можна умовно поділити на три групи за одним провідним інтегратором або декількома визначальними:

Духовно-світоглядний вид інтеграції, що здійснюється на основі спільного для всіх видів мистецтв тематизму, пов'язаного з відображенням у мистецтві різних аспектів життя;

Естетико-мистецтвознавчий вид інтеграції, що здійснюється на основі введення споріднених для різних видів мистецтв понять і категорій – естетичних, художньо-мовних, жанрових тощо;

Комплексний-вид інтеграції, що передбачає одночасне поєднання кількох видів інтеграції, провідних інтеграторів із двох попередніх груп або ще й із додаванням до них інших [2].

Наприклад, під час вивчення теми «Зимова тиша» у 1-му класі можна намалювати ілюстрацію до казки В. О. Сухомлинського «Зайчик і горобина». У 2-му класі до теми «Весна прийшла» можна запропонувати дітям намалювати ілюстрацію до музичного твору Глазунова «Весна» із серії «Пори року».

Проблемно-евристичні технології. Евристична діяльність не передбачає наявність попереднього репродук-тивного досвіду, вміння діяти за зразком. Проблемне навчання застосовується переважно у викладання предметів, що вимагають інтелектуальної діяльності. Евристичне – ширше, більш універсальне і може застосовуватися під час вивчення всіх шкільних предметів, воно сприяє розвитку евристичних здібностей - комплексних інтегральних якостей. Евристична освітня діяльність також ширша за творчу діяльність, тому що містить в собі не лише творчі, а й пізнавальні процеси, необхідні для супроводу творчості, а також організаційні, психологічні та інші методи роботи, які забезпечують креативну і пізнавальну діяльність особистості. Наприклад, запропонувати учням з'ясувати значення та призначення, а також види, групи та форми таких понять:

1. Декоративно-ужиткове мистецтво – це... (вид мистецтва, суть якого полягає у виготовленні предметів, що мають художні якості й призначені для задоволення практичних потреб, наприклад, посуд, меблі, тканина, а також для прикрашання житла, парків, архітектурних споруд);

2. Орнамент – це... (візерунок побудований на чергуванні й поєднанні геометричних елементів або стилізованих тваринних чи рослинних мотивів);

3. Він застосовується в... (розмальовуванні стін будинків, прикрашанні ваз, глечиків, посуду, рушників, килимів, меблів, в оформленні одягу);

4. Види орнаментів поділяють за... (змістом і формою);

5. Основними групами орнаментальних сюжетів є... (геометричний, рослинний, зооморфний, антропоморфний);

6. Орнаменти за формою бувають... (стрічковими, композиційно-закритими, сітчастими);

Слово вчителя (Підсумок гри).

Ігрові педагогічні технології. Вони активізують пізнавальну діяльність учнів, розвивають художньо-образне мислення; збагачують почуттєву сферу дітей, посилюють емоційність сприйняття художньо-дидактичного матеріалу, загальну мотивацію навчання; стимулюють розвиток творчих здібностей, уяви, фантазії; формують елементи художньо-естетичного і соціокультурного досвіду; сприяють релаксації, здійснюють емоційну саморегуляцію, забезпечують профілактику психічної втоми, подолання гіподинамії. З цією метою рекомендуємо використовувати на уроках загадки, ребуси, кросворди, вікторини, уявні подорожі; рольові ігри (ігри-драматизації, інсценізації, театралізовані ігри).

Інтерактивні технології. Метою інтерактивних технологій навчання є набуття учнями інтеркультурної компетентності – готовності, здатності до комунікативної і кооперативної діяльності, оволодіння комплексом відповідних умінь. З огляду на велику кількість інтерактивних умінь, класифікуємо їх у такі основні групи:

– вміння слухати партнерів і виявляти до них прихильність, доброзичливість, толерантність, бути з ними ввічливим;

– вміння переконувати, аргументувати власну думку, керувати емоційним станом;

– вміння дискутувати, підтримувати зворотній зв’язок, ініціювати спілкування, доходити компромісу;

– вміння взаємодіяти, співпрацювати, встановлювати ділові контакти, працювати в парі, малих групах, колективно.

Отже, основою інтерактивних педагогічних технологій є спілкування. Спілкування – це форма діяльності, психічного контакту, що здійснюється між людьми, як рівноправними партнерами, і виявляється в обміні інформацією, взаємовпливові, взаєморозумінні. Розрізняють два види спілкування: вербальне і невербальне [2]. Наприклад, у 3 класі на уроці з теми «Осінні враження» за допомогою вправи «Ти – мені, я − тобі» діти по черзі розповідають один одному правила роботи з акварельними фарбами.

Комп’ютерні технології. Мас-медіа технології порівняно з традиційним навчанням мистецтв дають низку переваг:

– *інформаційних* (використання електронних ресурсів INTERNET, гіпертекстів, візуальних і аудіовізуальних матеріалів із фондів і каталогів музеїв

і галерей, що значно збільшує обсяг доступних для школи джерел, створює передумови для укладання фонотек і відеотек);

– *дидактичних* (гнучка індивідуалізація навчання, умови для пристосування до типу сприймання і мислення, темпу художньо-пізнавальної діяльності кожного учня, через систему завдань різної складності; використання графічних, музичних редакторів і анімаційних програм для пошукових вправ у сфері мистецтва, вільного проектування і моделювання);

– *психологічних* (підвищення мотивації навчання за рахунок єдності пізнання і розваги, ігрових стимулів, зацікавлення спецефектами; єдність раціонального та емоційного, свідомого і підсвідомого);

– *професійно-педагогічних* (розширення методичного арсеналу вчителів мистецтва, незалежно від професійної кваліфікації і досвіду, демонстрація педагогічних малюнків високої якості, підготовлених кращими фахівцями, створення всеукраїнського фонду обміну методичним досвідом, матеріалами).

Для ефективного застосування інноваційних технологій старанно плануємо свою роботу, щоб:

– дати завдання учням для попередньої підготовки: продумати, поспостерігати за станом природи, звернути увагу на характерні особливості форми тварин, птахів тощо, виконати самостійні підготовчі вправи;

– підібрати для уроку такі інноваційні вправи, які б дали учням ”ключ” до засвоєння теми та виконання творчого завдання;

– проводити швидкі опитування з різноманітних матеріалів теми, які не були пов’язані з інноваційними завданнями.

Прагнучи зробити урок образотворчого мистецтва цікавим і реалістичним для учнів, пропонуємо використовувати найвідоміші форми інноваційних методів і прийомів: «Ажурна пилка», «Асоціативний кущ», «Коло ідей», «Мікрофон» та ін. Метод «Мікрофон» доцільно застосовувати в ситуаціях, які потребують від учнів швидкої відповіді. Висловлюючи свою думку, діти відповідають по черзі, тримаючи у руці мікрофон. Мікрофон може бути уявним, але бажано використовувати справжній або ж інший предмет, що його імітує, оскільки він надає перевагу – має право відповідати тільки той учень, у руці якого мікрофон, усі інші не можуть говорити, кричати з місця, а можуть тільки слухати [4].

Підсумовуючи наше дослідження, можна стверджувати, що використання інноваційних технологій сприятиме формуванню в учнів навичок культурного спілкування між собою, а саме: вміння вести дискусію, брати участь у обговореннях, відстоювати свою точку зору, працювати в колективі, взаємодіяти з іншими у прийнятті спільних рішень, тобто рис, необхідних сучасним молодим людям у професійному та особистому житті в соціумі.

Для створення ситуації успіху на етапі виконання учнями практичних завдань із пластичних матеріалів (пластилін, глина, солоне тісто) або паперу, застосовуючи метод роботи в малих групах і парах. Це сприяє активізації

творчої співпраці та своєчасному завершенню роботи. Учні відчувають задоволення, демонструють свої творчі успіхи. Отже, ефективність занять залежить від отриманого дітьми у процесі роботи емоційного задоволення, радості.

Таким чином, одним з найважливіших стратегічних завдань на сучасному етапі модернізації вищої освіти України є забезпечення якості підготовки спеціалістів на рівні міжнародних стандартів. Розв'язання цього завдання можливе за умови зміни педагогічних методик та впровадження інноваційних технологій навчання.

1. Державний стандарт початкової загальної освіти (МОН України). URL: www.mon.gov.ua (дата звернення: 11.04.2020). **2.** Кондратова В. В. Методичний посібник: підготовка вчителів образотворчого мистецтва до конкурсу «Вчитель року». Кіровоград: Видавництво обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. Василя Сухомлинського, 2009 С. 70–78. **3.** Масол Л. М. Гайдамака О. В., Бєлкіна Е. В., Калініченко О. В., Руденко І. В. Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів. Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. 256 с. **4.** Розвиток творчих здібностей на уроках образотворчого мистецтва. URL: https://naurok.com.ua/vistup-na-mo-rozvitok-tvorchih-zdibnostey-na-urokah-obrazotvorchogo-mistectva-55261.html (дата звернення: 13.04.2020).